

NIEUWSBRIEF

Historisch Genootschap Midden-Kennemerland en Museum Kennemerland
Westerhoutplein 1, 1943 AA Beverwijk

jaargang 10

nummer 26

ISSN: 1382-9351

september 2002

Opraving aan de Koningstraat

De archeologische werkgroep is op het ogenblik -als het weer het toelaat- bezig met een langdurig onderzoek aan de Koningstraat ter hoogte van de oversteekplaats bij de HEMA.

De werkzaamheden zijn al sinds mei lopende en de verwachting is om deze opraving medio september succesvol af te sluiten.

Dat het een succes is valt nu al voorzichtig te voorspellen gezien de ruimte en tijd die we na goed overleg met de gemeente hebben gekregen, met dank aan de heren den Ouden en Plat, en gezien de tot nu toe reeds aangetroffen vondsten.

De datering gaat tot nu toe over het algemeen niet echt verder terug in de tijd dan de 16^e eeuw (op een scherp ijzertijd, een kogelpot-scherf en enige stukken van zogenaamde jacobakannetjes uit de 14/15^e eeuw na) maar toch is het een interessant project. De werkgroep maakte zelfs een hele mooie vondst met het aan het licht brengen van een voorloper van het moderne horloge; een zogenaamd zakzonnewijzertje. Een echt museumstuk waar niet al te veel voorbeelden van bekend zijn en in goede conditie verkerend. Het haalde zelfs de krant twee maanden geleden. Het blootleggen van twee complete aangrenzende kelders en funderingresten, een waterkelder, een vierkante en een ronde put uit vermoedelijk de 17^e eeuw mag ook als een mooi resultaat gezien worden. De hierbij aangetroffen scherven en grondlagen moeten nog verder uitgewerkt, onderzocht en uitgetekend worden. Te zijner tijd zullen we



foto: C.E. de Boer

daar in een uitgebreider artikel meer aandacht aan besteden. Zoals gezegd: de werkzaamheden duren voort. Belangstellenden kunnen dus nog ter plaatse kennis nemen van het archeologisch veldwerk, als de leden van de werkgroep aanwezig zijn.

Archeologisch veldcoördinator,
D.R. van Wijk.



Agenda

Inloopavonden voor belangstellenden van het Historisch Genootschap Midden-Kennemerland

- maandag 2 september
inloopavond
- maandag 7 oktober *dia-avond door de archeologische werkgroep*
- maandag 4 november
lezing over de VOC door S. Wolthuizen
- maandag 2 december
inloopavond

De avonden zijn voor iedereen, dus ook voor belangstellenden, vrij toegankelijk en vinden plaats in het Museum aan het Westerhoutplein 1 te Beverwijk.

We beginnen om 20.00 uur.

Graag tot ziens!

Nu in Museum Kennemerland: "Om aan te prijzen": een overzicht van wat Beverwijkse bedrijven zoal aan reclame-uitingen hebben laten verschijnen. U kunt deze tentoonstelling nog tot eind december bezoeken.

7 september Themadag militairen in Noord-Holland

Het Rijksarchief Noord-Holland te Haarlem organiseert op 7 september een themadag militairen in Noord-Holland 1798-1913. Op die dag wordt bijzondere informatie gegeven over militairen en militaire geschiedenis met stands, info, lezingen en films. Iedereen is welkom tussen 10 en 15 uur. Als U foto's hebt van militairen uit die tijd, neemt U die dan even mee. Het Rijksarchief wil ze graag inscannen, U heeft ze dus meteen weer terug.

14 en 15 september Open Monumentendag

Op deze dagen openen veel Nederlandse monumenten de deuren. Ook monumenten die anders niet voor publiek toegankelijk zijn kunnen dan gratis worden bezocht. Dit jaar staat deze dag in het teken van de koopmansgeest en is er speciale aandacht voor monumenten uit de tijd van de Hanze en van de VOC. Het Museum Kennemerland zal die dagen open zijn van 10 tot 17 uur en zal er een route-boekje voor Beverwijk voor U klaar liggen.

7 oktober dia-avond

Op deze avond zullen de heren M. Hulst en R.v. Gulik in het Museum een avond vullen

met hun verslag over de opgravingen die door de archeologische werkgroep in onze omgeving zijn verricht. Het verhaal wordt ondersteund met de nodige dia's. Aanvang 20 uur.

15 oktober Lezing door Conny Braam

De Beverwijkse boekhandel, het Kennemer Theater en de bibliotheek organiseren een lezing door Conny Braam over haar nieuwe boek "De onweerstaanbare bastaard". Dit boek is een vervolg op "De woede van Abraham" en voert de familie van Abraham ten tonele en verhaalt over de grove verdiensten van de reders, vishandelaren en gelukzoekers in IJmuiden tijdens WO-1. 15 oktober 20.15 uur in het Kennemer Theater. Kaarten verkrijgbaar bij dit theater à € 6,50

4 november Lezing VOC

Op deze avond is de heer Stef Wolthuizen uitgenodigd, die U het een en ander over de geschiedenis van de VOC zal vertellen. Stef heeft zich behoorlijk verdiept in deze materie en is een uitstekend verteller. I.v.m. de viering van het 400-jarig bestaan van de VOC is dit een unieke gelegenheid om meer over deze geschiedenis te vernemen. Aanvang 20.00 uur in Museum Kennemerland.

”Hier leyt begraven. . .”

Al eeuwenlang is het gebruikelijk de doden naar de kerk of het graf te dragen. In de 17^e eeuw is men begonnen de overledene met sledes of draagkoetsen te vervoeren – al of niet bedekt met een baarkleed. De steeds groter wordende afstanden, de hoge kosten voor de dragers die fysiek een enorm zware "last" hadden, noopten tot een alternatief. In de 18^e eeuw kwamen daartoe de lijkkoetsen. Heel langzaam is dit een meer algemeen gebruik geworden, alhoewel menige familie het dragen toch deftiger en plechtiger vond. Aangezien ook vroeger een uitvaartplechtigheid nogal hoge kosten met zich meebracht, was het vervoer per lijkkoets nog lange tijd voorbehouden aan de mensen van betere komaf, die zich in de kerkzaal lieten begraven met alle kosten van dien. Voor het "gewone volk" bleef het dragen door familieleden en/of burens het goedkoopste. Zij kregen een eenvoudig graf *buiten* de kerk, eventueel in ongewijde aarde.

Bij Koninklijk Besluit d.d. 22-8-1827 werd begraven in de kerk ingaande 1-1-1829 echter definitief verboden, waardoor voor de kerkbesturen een aantrekkelijke bron van inkomsten voorgoed verloren ging. De begraafwet van 1869 verbood daarna het begraven binnen de bebouwde kom en er werden daarom "buitenbegraafplaatsen" aangelegd. Zo ontstond vanaf 1907 aan de binnenduintrand in diverse aanlegfasen de buitenbegraafplaats "Duinrust". Naarmate de 20^e eeuw voortschreed werd ook voor de minder gegoede burgerij een begrafenis per koets steeds beter betaalbaar. Stalhouderijen stemden hun koetswerk daar meer en meer op af.

VERORDENING op de heffing eener belasting onder den naam van Begrafenisrechten, in de Gemeente Wijk aan Zee en Duin.

Deze verordening treedt in werking op den 1sten Juni 1908 en is vastgesteld door Burgemeester en Wethouders.

Binnen deze verordening werden alle rechten en plichten vermeld.

- O.a. dat lijken van onvermogensden voor zo ver diaconieën, armenbesturen of andere instellingen of het Rijk daarvoor niet zorgen, op kosten van de Gemeente worden begraven. B en W bepalen wie als onvermogen wordt beschouwd.
- Voor het verkrijgen van uitsluitend recht om lijken in een eigen graf te doen begraven wordt betaald:

In de 1^{ste} klasse voor onbepaalde tijd f 100,-

In de 2^{de} klasse voor onbepaalde tijd f 50,-

In de 2^{de} klasse voor 20 jaar f 15,-

In de 3^{de} klasse voor 15 jaar f 10,-

- Voor de begraafing van lijken wordt betaald:

In de 1^{ste} klasse bij lijken van 0 tot 4 jaar f 7,50

4 tot 12 jaar f 15,-

overig f 30,-

- Ook hier werd een indeling gemaakt in klasse's en daarin aangepaste bedragen. Voor het begraven op buitengewone uren worden de prijzen met de helft verhoogd.
- Verder werden richtlijnen en prijzen vermeld over het aanleggen en beplanten van de graven per m².
- Voor den aanleg van een grafkelder wordt betaald f 30,- voor elke m² van het grondoppervlak.

Beverwijkse begrafenissen per koets

In 1900 waren in Beverwijk 2 stalhouderijen gevestigd.

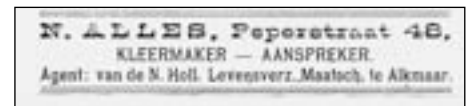
Tegenover de Wijkermolen op het oude Stationsplein, ter hoogte van waar momenteel de doorgang is van het voormalige Luxortheater, was de stalhouderij van de firma Huijter, later overgenomen door Van Gameren.

Op de Breestraat was inmiddels in 1914 dhr. Henk Dekker begonnen met een stalhouderij. Deze is na een brand in 1916 opnieuw gevestigd in de Zeestraat en via hun boerderij aan de Koningstraat/hoek Kloosterstraat uiteindelijk in 1935 terecht gekomen aan de Baanstraat 5 alwaar deze heden nog steeds bestaat. Aan de Patersweg en de Wilhelminastraat is er altijd een onderkomen geweest voor alle paarden en koetsen.



Omstreeks 1910 was dhr. Dekker samen met de "dorpsbarbier" dhr. A. Withaar al betrokken bij de uitvoering van begrafenissen. Kleinschalige particuliere initiatieven vormden toen de voorlopers van de huidige begrafenisondernemingen.*¹⁾

Het ambt van "aanspreker" was hieraan nauw verbonden en werd soms als nevenbetrekking verricht, zoals bijv. blijkt uit een in 1917 verschenen advertentie.



De aanspreker, ook wel *doodbidder* genoemd, had getooid in aansprekerskostuum tot taak langs de huizen van familie en vrienden te gaan, de dood van de overledene aan te zeggen en hen voor bijwoning van de begrafenis uit te nodigen, waaraan de aanzegger veelal als uitvaartleider verbonden was.

Het beroep van aanspreker is inmiddels vrijwel uitgestorven; rouwcirculaires en/of advertenties in de pers kwamen hiervoor in de plaats.

Het accent van uitvaartverzorging ligt heden ten dage volledig bij de begrafenisonderneming, met begrafenisritueel naar keuze.

De uitvoering van de teraardebestelling berust als van ouds nog bij de uitvaartleider. Dhr. Withaar had, naast zijn kapperszaak aan de Begijnenstraat 17, ook een taak als uitvaartleider opgebouwd en richtte volgens zijn kleinzoon de Beverwijkse Begrafenisonderneming op.*²⁾

Uitvaartleider was vroeger een erebaan, welke er "even" bij werd gedaan. Dit was afhankelijk van het feit of het een katholieke begrafenis betrof, welke plaats vond vóór de middag, of een algemene begrafenis welke ná de middag was.

Het was gebruikelijk dat met een volgkoets eerst de geestelijke werd opgehaald bij de kerk, waarna men naar het sterfhuys ging. De dragers kwamen op eigen gelegenheid. Deze droegen de kist in de lijkkoets en zo ging het lopend richting Duinrust, alwaar de beheerder dhr. Berghuis klaar stond voor ontvangst.

De 1ste klas begrafenis van Mw. A.E. Garms-van Paddenburgh in 1935.



Begravenissen werden vroeger nog ingedeeld in klasse's.

Men kon kiezen voor een 1^{ste} klas begrafenis, deze bestond uit 8 tot 10 dragers en een aantal volgkoetsen. Verder waren de paarden afgedekt met lange dekkleden. Wilde men nog een palfrenier, dan werd dit extra in rekening gebracht. Deze stond op een speciaal daartoe aangebracht plankje achter op de koets en diende hulp te bieden bij het verlaten van de koets.

Een goed fotovoortbeeld van een 1^{ste} klas begrafenis geeft de teraardebestelling van Mw. A.E. Garms-van Paddenburgh op zaterdag 7-12-1935.*3)

De z.g. 2^e klas begrafenis was een stuk eenvoudiger: de paarden werden afgedekt met halve dekkleden, ook wel sjabroekjes genoemd, en er waren minder dragers beschikbaar. Ook was het aantal volgkoetsen kleiner, of ontbraken deze.

Op de beide foto's uit 1935 zit dhr. Rijnsdorp op de bok, vooraan loopt in het midden dhr. Withaar met rechts van hem dhr. Bakker en links dhr. Outenaar, zijn beide assistenten. In de volksmond werd dit drietal "de parapluploeg" genoemd. Zij werden afgewisseld met dhr. Smaal en Meijer voor de algemene begravenissen. Dhr. v. Baar, Burger en Eijking (koster van de Goede Raad kerk) werden betrokken bij de katholieke uitvaarten.

Medio 1938 overleed dhr.H. Dekker en werd de stalhouderij voortgezet door zijn weduwe.

Inmiddels was de stalhouderij uitgegroeid tot ± 14 koetsen, zowel landouwers met open kap voor trouwerijen, als de gesloten koetsen ten behoeve van de begravenissen. In de 2^e wereldoorlog ten tijde van de evacuatie van de westkant van Beverwijk werd een gedeelte van de paarden gevorderd door de Duitsers en zijn de koetsen ondergebracht in de kazerne van de marechaussee in Wormerveer. Mede omdat daar bij gebrek aan middelen nog met de handkar werd begraven, werd een lijkkoets en volgkoets ter beschikking gesteld.

Een 2de klas begrafenis in 1935.



In 1943 werd de toen 16 jarige zoon Henk jr. op de koets gezet. Deze heeft tot 1950 een zeer druk bestaan gehad, waarbij het wel gebeurde dat er op 1 dag eerst werd begraven, daarna wisselde men van koets voor een trouwerij, waarna weer eerst de begravenisgasten werden teruggebracht naar huis en daarna de bruiloftsgasten. Men wisselde dan "gewoon" van koets, alhoewel dit tot menige bekeuring heeft geleid in de Baanstraat vanwege "filevorming" van her en der geplaatste paarden en koetsen.

Stalhouderij voor Rouw- en Trouwrijden	
Autogarage	
Wed. H. DEKKER & Zn.	
BAANSTRAAT 5 - BEVERWIJK	
TELEFOON 3560 GIRO No. 421924	
TARIEF	
Lijkkoets met 2 paarden	14,-
Lijkkoets met 1 paard	9.25
Volgkoets met 2 paarden	12,-
Volgkoets met 1 paard	7,-
Volgauto	7.50
Begravenis Westerveld 1.00 per ritstuif wagen	
Trouwcoupe met 2 paarden	
Idem (stadhuis)	12,-
Idem (stadhuis en kerk)	14,-
Trouwrijtuig m. 1 paard (stadhuis)	7,-
Idem (stadhuis en kerk)	8,-
(Met palfrenier 1.350 meer)	
Dese prijzen zijn gesubsidieerd door den Staatstelegraaf van het Departement van Waterstaat, op grond van het bevel van Aanket 7, tweede lid van het Verordeningsschiksel 1902 (Rechtspraak No. 27 d. 200 C) van 28 Sept. 1901. a.N. Verordening	

Bijzonder was de herbegravenis op 27 oktober 1945 van de op 12 maart 1945 te Amsterdam geëxecuteerde verzetsstrijders Jan Semeins, Reinier Pletting en Jan Pleging. Deze vond plaats met een open, platte wagen vanuit de Grote Kerk, waarbij de rit naar Duinrust lopend door alle belangstellenden werd gevolgd, alwaar zij werden bijgezet op het herdenkingsveld.

Tot oktober 1950 blijft het begraven per koets door de firma Dekker in Beverwijk bestaan. De eerste lijkkoets wordt in november verkocht. Daarna wordt de vraag langzamerhand minder.



Stalhouderij Dekker in de Wilhelminastraat

Het begraven wordt dan gedeeltelijk overgenomen door de uitvaartonderneming met zijn eigen personeel en het vervoer per rouwauto neemt een aanvang.

Toch blijft tot 1968 nog het rouwvervoer in eigen bedrijf.

Medio 2002 heeft het bedrijf nog steeds een vorm van bestaan en is beschikbaar met 5 koetsen. Dhr. Dekker is hedentendage vanwege zijn grote ervaring nog steeds betrokken bij het rijden en begeleiden van rouwstoeten bij crematorium Driehuis.

*1) In het adresboek van 1954 komen de volgende begravenisondernemingen voor:

- C.G. van Baar, Begijnenstraat 11
- 1^{ste} Beverwijkse Begravenisvereniging, G.Meijer Koningstraat 117
- Coop. Beverwijkse Uitvaartverzorging, Creutzberglaan 176

*2) Begin dertiger jaren stond er een reclamebord op het Stationsplein met het opschrift: "Vestigt U te Beverwijk" teneinde kopers te werven voor het nieuwbouwproject Villapark. In de familiekring ontstond toen de anekdotische toevoeging: "...en laat U begraven door Withaar".

*3) Het evangelistenecht paar Garms was begin 1900 actief in opvang van armen en zwervers. Zij hielden open huis in het pand Zeestraat 26, t.o. de Baanstraat, verstrekten gratis voedsel, onderdak en geestelijke verzorging in het naastliggende evangelisatiegebouw. Naast dit gebouw woonde dhr. Withaar die zelf in 1954 is overleden en de uitvaart regelde van mevr. Garms.

Bronnen:

O.a. het door de Gemeente Beverwijk in 2001 uitgegeven en gratis verkrijgbaar boekje over de begraafplaats Duinrust. Medelid dhr. J.v.d.Linden heeft de tekst verzorgd en de voorgeschiedenis in extenso beschreven. Zeer aanbevolen !

Met dank aan dhr. Dekker.

Namens de werkgroep Duinrust,
Rina Noom-Koorn
Cor de Boer



Is er koffie na de dood?

Een lezing gehouden door J. van der Linden, op de algemene ledenvergadering van het Historisch Genootschap Midden Kennemerland op begraafplaats Duinrust, zaterdag 6 april 2002.

Met deze reclamekreet van een aantal jaren gelden wil ik mijn verhaal over het sterven en begraven in Nederland beginnen. Na enige klachten moest het verzekeringsbedrijf met deze reclamezin stoppen. Zelf stoorde ik mij niet aan die zin; ik vond de slogan wel origineel en spitsvondig. Het gekrakeel over zo'n zin geeft gelijk aan hoe er verschillend over de dood en het begraven gedacht wordt. Alles wat leeft gaat een keer dood; deze zekerheid hebben wij. Ook dat iedereen hierin gelijk is en van dit gegeven zijn wij ons heel bewust. Daarom vormt het begraven van onze doden een onderdeel van ons leven en hiermee onderscheiden wij ons van de dieren. Met die zorg voor onze doden komen onze gevoelens tot uiting die wij, levenden, ten opzichte van de overledene koesteren. Bij het graf plaatsen wij een grafsteen ter gedenktentis aan de overledene. In feite zijn deze grafstenen eigenlijk, letterlijk en figuurlijk, de keiharde bewijzen dat de dood leeft. Dit klinkt wel hard en cru, maar het is wel de werkelijkheid. In ons onbewuste willen de meesten van ons er niet aan dat de dood een definitieve einde maakt aan ons aardse bestaan. Misschien is dit de voornaamste reden dat wij mensen onze doden herdenken met een monument.

Er zijn in ons land verschillende grafmonumenten. Dit varieert van een hunebed tot een praalgraf en van een eenvoudig houten kruis tot een mooi glad gepolijste marmere zerk. Een hunebed is eigenlijk niet te vergelijken met onze huidige grafzerk, maar het zijn natuurlijk wel degelijk grafmonumenten. Gelukkig vallen de hunebedden vandaag de dag onder de monumentenwet zodat zij voor het nageslacht bewaard blijven, iets wat we voor de hedendaagse grafmonumenten nog niet kunnen zeggen. Dit is jammer en een leemte in ons cultuurbesef. Daarom pleit ik ervoor om tot een behoud te komen voor een aantal hedendaagse graven. Een grafzerk geeft ons informatie over de begraven persoon, zijn tijd, zijn leven. Ik zie de grafzerk dan ook als een "stenen" archiefstuk. Gelukkig gaat de samenleving de grafsteen meer en meer zien als een kunstuiting. Dit zal zeker gelden voor een mooi marmere praalgraf, maar hoe zit het dan met die oude "lelijke" grafstenen waar de meeste kerkhoven nog mee vol staan? Waarom is momenteel dat groepje van het Historische Genootschap zo druk bezig op Duinrust om oude grafzerken in kaart brengen? Om dat te verklaren moet ik eerst iets vertellen over het ontstaan van onze huidige grafzerk.

De grafsteen die we vandaag aan de dag kennen, rijk gedecoreerd met symboliek en teksten, is een overblijfsel van de Romeinen. Toen wij in die periode nog onze doden cremeerden, begroeven zij hun doden al in een sarcofaag bedekt met een fraai gebeeldhouwde deksel.

In de vroege middeleeuwen vond de begrafenis meestal al plaats op de dag van het overlijden, of daags erna. Voor de begrafenisstoot liep de priester met een groot kruis. Achter hem kwamen de burenen van de overledene, die de baar met het stoffelijk overschot droegen. In de grote plaatsen werd dit voornamelijk gedaan door de leden van het gilde waartoe de overledene behoorde. Iedere poorter was namelijk gildebroeder. De overledene was gewikkeld in een kleed, een zogenaamd doodskleed, en de baar was bekleed met het baarkleed. Het gebruik van kisten kwam nog maar weinig voor. Pas in de 8e eeuw verschijnt dit gebruik, al is dit wel in de vorm van uitgeholde boomstammen, met of zonder deksel. In Nederland werd het gebruik van doodskisten pas in de 17e eeuw een algemeen aangevaard gebruik. Oorspronkelijk gebruikte men kisten zonder een deksel en diende de kist alleen maar voor het vervoer naar het graf. We zien dan dat de eerste deksels van een kist bestonden uit twee opstaande planken, als nabootsing van het huisdak, want de kist werd beschouwd als de woning van de dode. Hierover werd het baarkleed gedrapeerd. Toen de lijkkasten algemeen waren geworden, was het baarkleed niet meer noodzakelijk. Maar men bleef deze gebruiken om de kist te bedekken. De roef bood hiervoor een goede gelegenheid. Dat het gebruik nog steeds voorkomt konden we onlangs nog zien bij de begrafenisstoot van de Queen-moeder in Engeland. Over haar kist lag namelijk de Royal Standard als baarkleed gedrapeerd. Maar we keren terug naar de Middeleeuwen. Het naakt begraven werd al vrij snel naar de achtergrond verdrongen. De overledene werd in een doodskleed gewikkeld welke met één



draad werd bijeen genaaid. Dit werd gedaan om de vertrekkende ziel van de overledene in staat te stellen om snel en gemakkelijk het lichaam te verlaten; knopen vormden alleen maar een beletsel om zich snel te ontdoen van het kleed. Dit doodskleed was eenvoudig van stof en maaksel, behalve indien de overledene behoorde tot adel of tot de gegoede stand. Dan was dit doodskleed van dure makelij en rijkelijk versierd, terwijl de geestelijken begraven werden in hun pij. De gestorvene lag opgebaard op een bed van stro, met zijn armen kruislings over de borst. Familie en vrienden bleven waken bij de overledene tot de begrafenis, die diezelfde dag nog of de volgende dag al plaats vond. In het begin waren hierbij rijkelijke maaltijden en dans en muziek niet uitgesloten. Men wilde de ziel van de overledene, zolang deze in huis bleef, vermaken. Succesvol wisten de geestelijken deze heidense rituelen o.a. door het zingen van psalmen en het branden van kaarsen, geleidelijk aan uit te bannen. Het gebruik van het luiden van de doodsklok om de boze geesten te verjagen werd door hen ingevoerd. We moeten hierbij wel bedenken dat de kerk de enige bezitter van een klok was. Ook de begrafenismaaltijd werd verschoven naar de afloop van de begrafenis. Het vandaag de dag alom bekende kopje koffie met een plakje cake is hier nog een mager aftreksel van.

Na de reformatie ondervond het begrafenisritueel wederom een grote verandering. Daar alleen nog maar de gereformeerde godsdienst was toegestaan, verscheen er nu een predikant aan het bed van de stervende. Deze predikant had niet, zoals voorheen de pastoor had, de plicht tot het leiden van een begrafenis. Dit gebeurde overigens alleen nog maar op verzoek van de stervende of nabestaanden. Lijkredes waarin de dode werden verheerlijkt en het gebruik van kruizen, kaarsen en de klokken werd verboden. Hier in Beverwijk, waar de bevolking overwegend Rooms katholiek was, gaf men weinig van zijn oude tradities op. Veel vroegere priesters waren nu predikant geworden, dus bleven veel oude gebruiken ook lang in zwang.

De overheid zag dit met lede ogen aan en stond daarom dan bepaalde gebruiken weer toe. Het luidden van de kerkklokken werd weer toegestaan. Zo ook de lijkrede, mits de doden niet werden geprezen of werden verheerlijkt. Arme burgers werden begraven in een eenvoudige zwart geschilderde vuren houten kist. De kist van de welgestelde was vervaardigd van eikenhout en bij diegenen die zich het helemaal konden veroorloven was het gebruik van een loden of tinnen kist in zwang. Ook de versierselen aan een doodskist werden steeds luxueuzer. Daar de meeste doodskisten nu een platte deksel hadden, werd er over de kist een roef geplaatst waarover het baarkleed gedrapeerd werd. Het gebruik van

een platte deksel was noodzakelijk geworden, door het begraven in de kerk. Er werden namelijk drie kisten boven elkaar gestapeld in een graf. Op het begraven in de kerk kom ik later in mijn verhaal nog terug. De roef en het baarkleed werden in Beverwijk, net zoals in de meeste plaatsen, door het kerkbestuur verhuurd, waarvan de opbrengst ten gunste kwam aan de lokale armen en wezen. Zo ook het luiden van de klok. Hierbij werd verschil gemaakt in de duur en het soort klok dat men luidde. Dat begraven toen al een winstgevendende business kon zijn wil ik met het volgende illustreren. Toen Susanna Jacoba van Harencarspel, ambachtsvrouw van Beverwijk, op 14 april 1780 overleed, werd er tussen haar overlijden en begraven, zes dagen en drie maal daags, een uur lang de grote klok geluid van de Grote kerk in Beverwijk. Het luiden van deze klok kostte vijf gulden per half uur. Dus alleen met het luiden incasseerde de diaconie al een slordige 180 gulden. Natuurlijk ging daar wel een paar duiten vanaf voor de doodgraver en zijn helpers, maar toch een aanzienlijk bedrag. Het kwam overeen met drie jaarsalarissen van een geoefende, bekwame arbeider. Natuurlijk zult u zeggen dat dit een uitzondering was en daar hebt u volkomen gelijk in, maar toch. Het zet een beeld neer wat een begrafenis toen kon kosten.

De meesten zochten daarom goedkopere oplossingen, zoals het luiden van de klok door de burens, en/of de uitvaart pas laat op de avond of 'snachts te laten geschieden. Dit was namelijk goedkoper. Vermeldenswaardig is ook dat in de archieven gerechtigde stukken bewaard zijn gebleven dat de doodgraver dit heimelijk, zonder het medeweten van de diaconie, liet gebeuren om zo het geld in zijn eigen zak te kunnen steken.

We keren terug naar de uitvaart. Het was gebruikelijk dat zich om de baar acht dragers schaarden. Dit waren over het algemeen de gildebreders of de burens van de overledene. Waren er geen gildebreders of burens beschikbaar, zoals bijvoorbeeld bij een overledene uit het gasthuis, dan droeg de overheid aan anderen deze taak op. Bij het opstellen van een begrafenisstoet werden nog heel lang oude gebruiken in acht genomen. Zo werd de overledene steeds met de voeten vooruit naar zijn graf gedragen. Doch zelfmoordenaars en veroordeelden droeg men met het hoofd vooruit.

Naar oud christelijke gebruik was het begraven in de kerk in zwang gekomen. In het begin was dit voorrecht enkel en alleen aan de adel en geestelijken voorbehouden. Maar later eist de gegoede burgerij dit recht ook op. Ook toen gold wie het meeste geld of aanzien had, kreeg de beste plek. Waarbij het hoogkoor in de kerk de meest geliefde plek was, daar deze altijd op het oosten gericht was, de locatie waar de zon opkomt. Het middenkoor, voor iedere kerkganger goed zichtbaar, was een goede tweede. De



Foto personeel Alg. Begraafplaats Duinrust, 1953

v.l.n.r.: G. J. Doesburg (doodgraver), A.C. Berghuis (opzichter), J. A. de Ruiter (hulpdoodgraver).

minste geliefde plaats in de kerk was de noordbeuk. Het noorden had niets met de zon; stond voor het donker, de nacht en voor het kwaad. Mensen zonder geld werden buiten de kerk begraven. Voor ongedoopte kinderen was nog een bijzondere plaats "ongewijde grond" aangewezen. Dieven, zelfmoordenaars en soldaten werden meestal buiten de stad begraven, of aan de noordkant van het kerkhof. Zij vormden de laagste sport van de maatschappelijke ladder. Het kerkhof was omringd door een lage muur, met in het midden een houten kruis. Naast dat het kerkhof gebruikt werd voor het begraven van de minder draagkrachtigen, was het tevens in gebruik als speelplaats voor de jeugd en het drogen van de was. Vaak liet men er een paar geiten en koeien op grazen. Met het begraven in de kerk, trad ook het gebruik van de grafzerk op. De oudste Nederlandse stenen grafzerk dateert uit de 10e eeuw en deze was nog altijd naamloos. Daar de meesten toch niet konden lezen of schrijven hadden teksten weinig nut.

Wat verder in de tijd komen de eerste eenvoudige grafstenen met vage simpele symbolen. De grafzerken van priesters hebben b.v. een miskelk als een soort statussymbool. Pas in de 13e eeuw verschijnen de eerste grafzerken met nog eenvoudige teksten. Waren deze eerste teksten nog louter bedoeld om de overledenen blijvend te herinneren, dit veranderde geleidelijk aan om te eindigen met de prachtige praalgraven zoals we die kennen van onze zeehelden, Michiel de Ruyter en Tromp. Tred houdend met deze uitvoering van pracht en praal zien we tegelijk dat hiermee ook het ritueel van begraven wijzigt. Het begraven binnen de kerkmuren behoorde bij de geldende norm en je maatschappelijke status. Daarom vinden we in de meeste oude kerken nog een vloer vol met blauwe, zwarte grafzerken. De meeste (helaas) versleten door de voeten van de talloze kerkgangers. Ook de Grote Kerk in Beverwijk bezit zo'n

prachtige vloer van fraaie grafzerken. Naast het vermelden van de naam en data van de overledene, werden de zerken versierd met familiewapens, huismerken, of de ambachtswerktuigen van de overledene zoals een hamer of schaar. De ruimte onder de kerkvloer veranderde in een wirwar van keldertjes. Iedere vierkante meter werd benut. De kisten werden drie hoog op elkaar gestapeld. Zo telde de Grote Kerk in Beverwijk zo'n 546 graven, wat naast de eerder vermelde huur voor de rouwgoederen en goede bron van inkomsten betekende voor de diaconie. Een graf kon men toen ook al huren of kopen. Bij een koopgraf was men evengoed verplicht om een jaarlijkse vergoeding te betalen. Indien men niet tijdig betaalde vervielen de grafrechten aan de kerk. De huurgraven werden regelmatig geruimd om ze weer opnieuw te verhuren. Kennelijk was toen de vraag naar een plekje in de kerk groter dan het aanbod.

Er waren diverse particulieren die een aantal graven kochten om deze met ruime winst te verhuren of te verkopen. De meest kapitaalkrachtigen laten zelfs aparte grafkapellen bouwen, voorzien van alle pracht en praal.

Ook het ophangen van imposante rouwborden aan pilaren en de kerkmuren liep de spuigaten uit. Het wilde wel eens gebeuren dat zo'n rouwbord. b.v. door slecht onderhoud, naar beneden viel. Ondanks dat het kerkbestuur hierover diverse klachten ontvangt treed zij hier niet noemenswaardig tegen op.

Maar de kerken raakten vol aan het eind 19e eeuw. Juist in die tijd van de verlichting vindt er kentering plaats in het begraven in kerken. Naast het feit dat sommige zerken verzakt waren of scheef lagen, moet vooral de hygiënische toestand er soms heel slecht



zijn geweest. Er stond altijd wel een graf open, in afwachting van een begrafenis. U moet zich voorstellen dat dit vooral tijdens broeierige zomerdagen, als er een kerkdienst werd gehouden, gebeurde onder de stank vanuit half open liggende graven. De uitdrukking van een "rijke stinker" hebben wij hiervan overgehouden.

Er ontstond een groep mensen die zich beijerden om hierin een verandering te bewerkstellen. Zo werd er in 1778 tussen Den Haag en Scheveningen de eerste begraafplaats "Ter Navolging" aangelegd. Overigens werd deze locatie toen nog aangeduid als kerkhof. Op deze begraafplaats liggen de voor Beverwijk niet onbekende dames Betje Wolff en Aagje Deken begraven. Dit initiatief kreeg navolging in ons land en in een aantal plaatsen besloot men alleen nog maar rondom de kerk begraven. Deze graven werden, in tegenstelling tot de graven van de minderen, aangeduid met grafzerken. Ook hierbij was het bekende beeld dat het noorden niet in trek was. Nadat in 1795 de Bataafse Republiek was uitgeroepen, vond er in de meeste Nederlandse plaatsen een culturele revolutie plaats, waarvan de gevolgen op de grafzerken nog duidelijk zichtbaar zijn. Vele familiewapens werden weggehakt in een tijd waarin Gelijkheid, Vrijheid en Broederschap hoogtij vierden.

Met de komst van koning Lodewijk, de broer van Napoleon, in 1804 werd het begraven in de kerken verboden. Maar als negen jaar later Koning Willem I is teruggekeerd, wordt dit gebruik weer toegestaan, om het vervolgens weer in 1829 te verbieden. Wel stond men voor bijzondere gevallen nog een uitzondering toe. Zo kon het hier in Beverwijk gebeuren dat de stofelijke overschotten van de Harenkarspels bijgezet konden worden in hun grafkapel.

De begrafeniswet van 1869 maakte hier echter voorgoed een einde aan. Het begraven in de kerk werd slechts voor de vorstelijke grafkelder, in de Nieuwe kerk te Delft, toegestaan.

De grafzerken op de eerste begraafplaatsen vertoonden in het begin nog veel overeenkomsten met de grafzerken uit de kerk. De grafzerken lagen plat op de grond, pas later komen de staande stenen in zwang. De invloed van het weer op de grafzerk was hiervoor de voornaamste reden. De steensoort van de grafzerk veranderde van die van een eenvoudige blauwe steen naar glad gepolijst marmeren grafstenen. Toen in 1829 het begraven in de kerken definitief werd verboden was iedereen, welgesteld of niet, voor begraven op het kerkhof aangewezen. Tevens was de lokale overheid verplicht om het beheer en toezicht te houden op het begraven van lijken. De kerkbesturen wensden hiervoor, niet onbegrijpelijk overigens, een schadevergoeding voor de gederfde inkomsten. Zo sloten in 1830 de gemeente Beverwijk en het kerkbestuur een overeenkomst. Het kerkhof om de Grote Kerk werd vergroot en verdeeld in een gereformeerd en een openbaar gedeelte. Het kerkbestuur kreeg de beschikking over 100 graven van twee lijken diep. De rechten van het verhuur van de baar en roef en alle andere voorwerpen welke gebruikt werden bij een begrafenis, werden tegen een vergoeding overgedaan aan het gemeentebestuur. Op het openbare gedeelte werd iedere inwoner, behalve die van de joodse religie, begraven. De Beverwijkse joden hadden sinds 1809 een eigen begraafplaats aan de Kuikensweg. De rooms katholieke bevolking kreeg pas in 1842 een eigen begraafplaats, deze was gevestigd aan de Peperstraat. Al in 1828 had het gemeentebestuur van Beverwijk haar bevolking laten weten, o.a. via een publicatie in de kranten, dat de eigenaren van de graven in de kerk hun rechten konden overzetten op een grafruimte op het aangelegde kerkhof. Geheel probleemloos verliep deze operatie niet. Zo beriep in 1831 de heer J. C. Klaus zich er op dat hij recht op een eigen graf had. Dat hij zo laat reageerde lag hem in het feit dat hij de omroeper niet kon verstaan en dat een krant hem te duur was. Het gemeentebestuur was hem ter wille en verleende hem alsnog een graf op het kerkhof. Doch in de loop der jaren raakte ook dit kerkhof langzaam vol. Voornaamste reden is wel het feit dat de Beverwijkse bevolking gestaag toenam. Maar ook waren er veel eigenaars van familiegraven. Dit waren dus graven die niet na verloop van tijd geruimd werden. Driftig werd er gezocht naar een oplossing. Het Beverwijkse gemeentebestuur zag zich in 1907 genoodzaakt om de overledenen uit de buurgemeente Wijk aan Zee te weren. Dit was echter een druppel op een gloeiende plaat zodat men in 1920 andere maatregelen moest nemen. Men besloot tot de aanleg van een geheel nieuwe begraaf-

plaats. Deze nieuwe Beverwijkse dodenakker was aangelegd naast die van Wijk aan Zee en Duin. Voor de geschiedenis van deze begraafplaats verwijs ik verder naar mijn brochure "Wandelroute", die hier gratis te verkrijgen is.

Waarom een locatie zo ver van de bebouwde kom? Reden hiervoor was de begrafeniswet van 10 april 1869. Deze bepaalde namelijk dat de plaatselijke overheid algemene begraafplaatsen diende aan te leggen, en wel op een afstand van minstens vijftig meter van de bebouwde kom van een gemeente. Hierdoor werd aan het eind van de 19e en begin van de 20e eeuw de dood en het begraven naar de achtergrond van de samenleving verbannen. Werden in het begin de begraafplaatsen nog regelmatig bezocht door wandelaars, dit was in de latere jaren een stuk minder. Het waren enkel en alleen nog maar de nabestaanden die de bezoekers waren van de dodenakkers. De dood werd iets naars, engs. Zo werden in sommige plaatsen meisjes en vrouwen geweerd tijdens een begrafenis; zij moesten thuisblijven. Hun tere ziele konden het leed niet verdragen en aanzien. Ook aan de monumenten werd minder aandacht besteed en oude begraafplaatsen die niet meer bezocht werden raakten in verval. Maar aan het eind van de 20e eeuw kwam hierin gelukkig verandering en vandaag de dag is er weer belangstelling voor de dodencultuur.

Dat de mens creatief is in het bedenken van het grafmonument, zullen we straks wel zien tijdens onze wandeltocht over de begraafplaats. Na de wandeling zult u het hoogstwaarschijnlijk met mij eens zijn dat een begraafplaats een openluchtmuseum is dat een tijdsbeeld geeft van ons leven en gedachtegoed. Hier op Duinrust treffen wij een eeuw geschiedenis aan van het begraven in onze streek. Van de romantische melancholische, via de Zweedse strakke dodenakker naar het hedendaagse. De begraafplaats vertelt de bezoeker iets over onze cultuur, iets wat we moeten doorgeven aan onze kinderen. Een begraafplaats, en Duinrust vooral, is een plek waar men tot rust kan komen in ons drukke bestaan. Duinrust is, naast het Museum Kennemerland, het tweede museum wat Beverwijk rijk is. Het is iets waarop wij trots moeten en kunnen zijn. De dood is niet iets om weg te stoppen.



Vraag en Aanbod

IJs Luttik is nog op zoek naar deel 10 van de "Speelwagen", ingebonden jaargang 1955 en deel 4 van "Het merkwaardigste meijn bekend" Wie kan hem hieraan helpen? tel. 0251-227123

Hotel Welgelegen van Eppo Doeve

Velen zullen het met mij eens zijn: "jammer dat dat pand verdwenen is!" Helaas gebeurt dat nog veel te vaak en later heeft men dikke spijt. Hotel "Welgelegen" had iets, met dat leuke torentje, en samen met hotel "Sonnevanck" was deze hoek aan het einde van de Zwaanstraat beeldbepalend voor Wijk aan Zee.

In 1984 verwierf Museum Kennemerland de gouache van Eppo Doeve met een afbeelding van dit hotel. "Welgelegen" was gebouwd in 1906 en is in 1986 na de brand afgebroken, waarna er foeilelijke bouw voor in de plaats kwam. Het was een hotel voor badgasten en ongetwijfeld zal Doeve daar hebben gelogeerd.

Joseph Ferdinand Doeve, geboren in Bandung op 2 juli 1907, werd door zijn baboe "Eppie" genoemd en dat werd later "Eppo". Op jonge leeftijd kon hij al heel goed tekenen. Hij had een fotografisch geheugen en wat zijn ogen zagen, maakten zijn handen. Maar zat daar wel toekomst in? Op advies van zijn moeder, Helena Rasira Gabler Kepel, en van zijn vader, de bestuursambtenaar Justin Theodorus Doeve, liet hij zich in Wageningen inschrijven voor de academische faculteit Tropische Landbouwkunde.

In 1927, 20 jaar oud stapte hij op het SS "Tambora" van de Rotterdamse Lloyd



naar Nederland. Eppo was een zeer veelzijdig man, een autodidact. Hij was tekenaar, graficus en schilder, maar hij kon ook boetseren, houtsnijden, beeldhouwen en hij bespeelde allerlei muziekinstrumenten zoals piano, gitaar, banjo, trompet, sax, drums en zelfs viool en cello. Hij rolde al gauw in het studentenleven met feesten etc. Hij ontwierp er de kostuums en de decors en werd bovendien redacteur van het studentenblad. Hier viel hij al op en hij kreeg af en toe opdrachten. Na 2 jaar landbouwstudie stond hij voor de keus kunstenaar of ingenieur te worden. Het werd kunstenaar; dat kon niet missen. In opdracht van reclamebureau DelaMar ging hij aan het werk als tekenaar/ontwerper van advertenties en affiches. Doeves tekeningen vertellen een verhaal, vaak tot in details. Hij kende vele stijlen. Wekelijks verzorgde hij een politieke prent in de Elsevier. Hij was ontwerper van enkele Nederlandse bankbiljetten, die hij soms zwierig van een



handtekening voorzag en als souvenir uitdeelde. Zijn vrienden moesten hem daar vaak in afremmen. Voor de Nederlandse Antillen en Suriname heeft hij ook nog enkele postzegels ontworpen.

In juni 1981 overleed hij. Een man met een rijk leven, die ons veel naliet.

IJs Luttik



In memoriam Gerrit Tabak

Op 1 augustus heeft Gerrit Tabak op 89 jarige leeftijd de ogen definitief gesloten. Wij hebben goede herinneringen aan de heer Tabak. In de aankondiging staat: "Gerrit was bloembollenkweker in hart en nieren en journalist uit overtuiging, maar vooral een lieve echtgenoot, vader en opa. Wij kennen hem vooral als Beverwijker, bekend van zijn artikelen uit Dagblad Kennemerland waarin hij smakelijk kon vertellen over de bloemenveiling en aanverwante artikelen, maar ook over andere historische feiten, zoals b.v. het Kennemer Theater uit de tijd van Charles Hart of de fusie tussen Beverwijk en Wijk aan Zee en Duin in 1936. Gerrit kan in het rijtje geplaatst worden van personen die de Beverwijkse geschiedenis levendig hebben gemaakt en als zodanig zal hij bij ons in herinnering blijven.

Cursussen

Eind augustus zal er een nieuw programmaboekje verschijnen van de Stichting Museaal en Historisch Perspectief Noord-Holland. Dit betreft een overzicht van cursussen genealogie, paleografie en diverse historische cursussen.

Het programmaboekje kan bij de stichting worden aangevraagd. Tel.: 023-5531498, E-mail: helling@mhp-nh.nl. Het programmaboekje zal ook bij het Museum ter inzage komen te liggen.

Industriële schoorstenen in Beverwijk.

Cor Castricum

Wie kent ze nog? Die altijd opvallende gemetselde, meestal ronde schoorstenen, die soms tientallen meters hoog boven de gebouwen uittorenden. Ze vielen op. Nu niet meer; de laatste is in 1990 gesloopt.

Wie ziet ze in Beverwijk in gedachten nog voor zich? Die van de Meijndel, de melkfabriek in de Koningstraat vlak bij de Jan Alsweg. Die van de conservenfabriek van de Gebroeders Docter in de Meester van Lingenaan. Die van wasserij 'De Lelie' in de Koningstraat vlakbij de Zeestraat. Die van het badhuis aan de Baanstraat. Die van de Beverwijkse Conservenfabriek aan de Breestraat op de hoek van de Bloksteeg? Dat was trouwens nog een heel bijzondere schoorsteen ook, omdat hij achtkantig in plaats van rond was. En wat denkt u van ons industriegebied aan de Pijp? Daar hebben er ook heel wat gestaan, onder andere van de Chemica, de Sihi en de vismeelfabriek.

Wat is een industriële schoorsteen?

Na de uitvinding van de stoommachine in het begin van de 18e eeuw heeft het nog geruime tijd geduurd voor deze machine bruikbaar was geworden voor industriële doeleinden. Een stoommachine werkt, dat zal duidelijk zijn, op stoom. Deze stoom wordt in een stoomketel onder hoge druk door stoken verkregen. Voor een geregelde aanvoer van zuurstof moest derhalve beschikt kunnen worden over een meer dan normale trek. En des te hoger de schoorsteen, des te groter de trek. Vandaar dat een industriële schoorsteen meestal zo lang is. De eerste schoorstenen waren vierkant gemetseld. Door die vorm waren ze echter ook erg windgevoelig. Een ronde schoorsteen heeft daar minder last van, zodat deze vorm de vierkante vorm al snel verdrong.

Een inventarisatie

Het Stoomwezen alleen al verschaft mij 27 afgegeven vergunningen, in het kader van

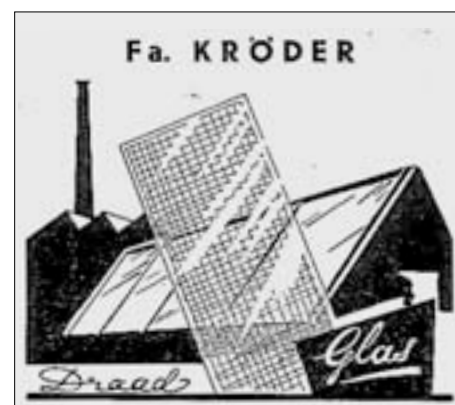
de Stoomwet (zie Tabel 1) aan bedrijven gelegen binnen de huidige gemeentegrenzen van Beverwijk. Vele adressen ontbraken echter en er kwamen ook enkele niet-traceerbare bedrijfsbenamingen in voor. De nummers 11 en 18 geven hetzelfde adres, doch met andere bedrijfsbenamingen; kennelijk is tussen 1901 en 1917 de bedrijfsnaam veranderd. De schoorsteen is uiteraard dezelfde gebleven. Van de nummers 8 en 10 kan gesteld worden dat de bedrijfsvorm dezelfde is, maar het moet toch een ander bedrijf betreffen, omdat bedoelde vergunningen ééns per 3 jaar werden afgegeven, terwijl in dit geval er slechts één jaar tussen zit. Bij de nummers 4 en 6 zou het wèl zo kunnen zijn, dat hetzelfde bedrijf bedoeld wordt, zij het onder een andere naam of eigenaar, omdat hier drie jaar tussen de vergunningverstrekkingen zit. Zelfs nummer 13 zou op dat zelfde bedrijf kunnen slaan, omdat hier sprake is van een veelvoud van drie jaar, temeer ook vanwe-

ge het feit dat het in alle drie de gevallen houtzagerijen betreft. Voorlopig ga ik er vanuit, dat de nummers 4, 6 en 13 hetzelfde bedrijf betreffen. De nummers 12 en 19 betreffen twee verschillende bedrijven achter elkaar uitgeoefend in hetzelfde pand; de fabriek die later onder Cornelis Maters zou uitgroeien tot het bekende SIHI-bedrijf. Aangezien het archief helaas niet volledig is, is de kans vrij groot, dat Beverwijk meer 'stoomgebruikende' bedrijven of instellingen heeft gekend. Vandaar dat ik ook die bedrijven heb geïnventariseerd, die in hun bedrijfsbenaming het woord 'stoom' gebruikten (zie Tabel 2). Dat waren er 16, waarvan er 10 overbleven die in Tabel 1 niet genoemd waren.

Daarnaast zijn er ook nog enkele schoorstenen bekend geworden aan de hand van foto's. Voorbeelden hiervan zijn onder andere het ooit grootste bakkerijpand op de hoek van de Kerkstraat-Torenstraat, waar als laatste bakker Hendrikse, zij het kleiner behuisd, dat beroep uitoefende.

Ook Heliomare in Wijk aan Zee heeft vanaf de nieuwbouw in 1934 aan de voorkant zo'n schoorsteen gekend. Het badhuis aan de Baanstraat is hier ook een voorbeeld van. Van één bedrijf, de firma Kröder, een bedrijf dat draadglas vervaardigde, vond ik in een van de weinige nog overgebleven adresboeken (1943) een logo, dat een fabrieksaanzicht toonde met sheddaken en een schoorsteen. Het adres was Graafwijkstraat 48. Of dit plaatje de werkelijkheid weergeeft is niet zeker, omdat een fabrieksschoorsteen vroeger een positieve uitstraling had, waardoor de werkelijkheid niet altijd even trouw werd weergegeven. Navraag bij nazaten van de firma leverde echter op, dat er wel degelijk een schoorsteen heeft gestaan, die de verbrandingsgassen van de verwarmingsinstallatie afvoerde, maar slechts enkele meters boven 'de fabriek' uitstak.

Nr.	Bedrijf	Adres	Jaar
01	Stoomgemaal Zuidwijkermeerpolder	Kanaalweg 1	1873
02	Meelmolen van G.Smit	Hoek Wijckermolen-Stationsplein	1880
03	Fabr.t/h verduurz.v.levensm. J.Sepp	Meerstraat 58	1885
04	Houtzagerij firma Nieuwenweg & Co.	Oostkade	1890
05	Groentedorgerij Cadovius	Breestraat 104	1892
06	Houtzagerij firma G.Blancke & Co.	-	1893
07	Conservenfabriek 'De Bever'	Breestraat 103	1896
08	Stoomzuivelfabriek 'Kinheim'	-	1899
09	Gemeentelijke Gasfabriek	Pijpkade	1900
10	Zuivelfabriek D.Doets	-	1900
11	Kaasfabriek 'De Wijk', D.Marees	Alkmaarseweg 59	1901
12	N.V.Fabriek van Marmerwerken	Pijpkade	1907
13	Stoomhoutzagerij J.Rijke	-	1911
14	Bierbottelarij I.J.Bergsma	Schans 19	1911
15	Wasserij N.Molenkamp	-	1912
16	Conservenfabriek Mij. 'Condor'	Mr.van Lingenaan	1916
17	Conservenfabriek A.Docter	Koningstraat 2b	1916
18	Conservenfabriek 'Nooitgedacht'	Alkmaarseweg 59	1917
19	Conservenfabriek 'Beverwijk'	Havenstraat 22/28	1917
20	Drukker's Visconserv. en Oliefabriek	Pijpkade	1917
21	Chemische fabriek 'Beverwijk'	Pijpkade 10	1917
22	N.V.Oliefabriek 'Noordzee'	Pijpkade	1918
23	Melkinrichting 'Juliana', L.Adrichem	Jan Alsweg	1922
24	Stoomwasserij F.Horst	Koningstraat 22/26	1924
25	Jamfabriek Sipkes	Hoek Koningstr.-Mr.v.Lingenaan	1924
26	Steendrukkerij H.Hoenderdos	C.H.Moensstraat 4-6	1925
27	Stoomwasserij 'De Eendracht'	Wijkermeerweg 107	1925



Tabel 1.

Nr.	Naam	Gevonden in:
01	Stoomgemaal Zuidwijkermeerpolder	1
02	Stoomzuivelfabriek 'Kinheim', C. de Bruijn & Zoon	1
03	Stoommaalderij en Fouragehandel P.H. Kockx	1, 2, 5
04	Stoomverffabriek Gebr. Hüsing	1,5
05	Stoomboek- en -steendrukkerij 'De Pers', D.S. Slotboom	1, 5
06	Stoomhoutzagerij J. Rijke	1
07	Stoomwasserij 'Modern', L. Modderman	1,3
08	Stoomwasserij 'De Eendracht'	1, 2, 3
09	Stoomwasserij F. Horst (De Lelie)	1, 2, 3
10	Stoomtabakskerverij 'Het Wapen der Nederlanden', P. Schuckink Kool	1, 2,5
11	Stoomkoffiebranderij H.W. Wicherink	3, 4
12	Stoom-, Was- en Strijkinrichting, G.M. de Jong / A. Schellevis	2,3
13	Stoomzuivelfabriek v/h De Marees & Zoon	2
14	Stoomzuivelfabriek 'Kennemerland', S.P. Vessies	2, 3
15	Stoomtabakskerverij & Tabaksfabriek, Breestraat 63	4
16	Stoomgraanmaalderij B. Hooijer	5

Tabel 2. 1 = genoemd als zodanig m.b.t. de Stoomwet; 2= genoemd in een advertentie; 3= in het Handelsregister; 4= op foto; 5= in gemeenteverlagen.

Even tellen hoeveel schoorstenen Beverwijk in totaal, volgens bovenstaande inventarisatie, heeft gekend.

Van Tabel 1 blijven in het meest pessimistische geval $27 - 4 = 23$ bedrijven met een schoorsteen over.

Tabel 2, bestaande uit bedrijven die in hun handelsnaam het voorvoegsel 'stoom' gebruiken, toont 16 bedrijven. De nummers 1, 2, 6, 8, 9 en 13 komen echter ook al voor op Tabel 1 voor, zodat het totaal aan gemetselde schoorstenen al oploopt tot $23 + (16 - 6) = 33$.

Van Cadovius, die eind 19e eeuw een groentedrogerij uitoefende aan het toen geheten Meester van Lingenlaantje, is bekend geworden, dat dit bedrijf oorspronkelijk 2 vierkante gemetselde schoorstenen bezat. Ook het badhuis aan de Baanstraat bezat een schoorsteen, evenals in vroeger jaren het revalidatiecentrum Heliomare in Wijk aan Zee, welke badplaats tenslotte ook tot de gemeente Beverwijk behoort. Van foto's zijn tevens nog schoorstenen bekend van bakker Zoontjes in de Torenstraat, hoek Kerkstraat, en langs de toenmalige Pijp die van de Chemica, van de Cacaofabriek Land en Zee en niet te vergeten van de Vismeelfabriek met z'n twee schoorsteenpijpen. Daarnaast mag ook niet vergeten worden die van de hierboven genoemde firma Kröder. Wist u trouwens dat ook het oude sta-

tionsgebouw over een schoorsteen beschikte? Hij stak ongeveer 3 m boven het dak uit. Dit geheel brengt het totaal aan gemetselde 'industriële' (niet allemaal fabrieks-) schoorstenen met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid op $33 + 9 = 42$ stuks. En dat is voor Beverwijk niet niks! Helaas staat er hiervan niet één meer overeind.

Waar hebben deze schoorstenen, gestaan?

Meester van Lingenlaan:

Cadovius had destijds, achter zijn woning op de hoek van de Velsersweg en de Koningstraat, een groentedrogerij met, volgens een krantenartikel uit 1957, twee vierkant gemetselde schoorstenen. Het Meester van Lingenlaantje, niet meer dan een zandpad, liep daar vlak langs. Deze schoorstenen zijn na de overname door de Gebroeders Docter in 1914 vervangen door één ronde.

Ook Sipkes had daar in de 19e eeuw zijn pulp-, jam- en conservenfabriek, welke fabriek sedert 1911 gebruik maakte van stoomkracht en een schoorsteen bezat met een lengte van 25 m. Korte tijd schijnt er ook een (vis)conservenfabriek 'Condor' (van I. Velthuyzen van Zanten) te hebben gestaan, in welk pand nadien de zeepfabriek 'Neerlandia', eveneens heel kort, zeep werd gemaakt. Dat pand blijkt later nr. 11 (nr. 9 wordt overigens ook genoemd) te hebben gekregen, in ieder geval vanaf het moment, dat N.V. Drukkerij 'De Pers' v/h D.S. Slotboom er in 1920 zijn intrek in nam, althans in een gedeelte daarvan. Dit blijkt uit een krantenartikel van 1940, waarin melding wordt gemaakt van de aankoop door Docter van zowel de gebouwen van voorheen 'Neerlandia' als 'De Pers'. Het bedrijf van de Gebroeders Docter zat overigens al sedert 1860 aan dat zelfde pad of

Links de schoorsteen van de Beverwijkse Conservenfabriek uit 1918.
Rechts de fabriek met zijn mooie achtkantige schoorsteen uit 1934.



De pijp van Docter, de naam die ook zo in deze schoorsteen was aangebracht. Hij is in 1957 gesloopt.

laantje, dat pas vele decennia later de officiële naam Meester van Lingenlaan kreeg. In 1916 kreeg Conservenfabriek Mij. Condor in het kader van de Stoomwet een vergunning voor het gebruik van een stoomketel, waarbij dus ook een schoorsteen werd gebruikt.

Breestraat:

Het grootste bedrijf, dat als fabriek ooit aan deze straat met nr. 100 heeft gestaan, stond op de hoek met de Bloksteeg, daar waar zich nu het winkelcentrum Beverhof bevindt. De heer Sepp zat daar na verhuizing vanaf de Meerstraat al sedert 1891, zij het nog erg klein behuisd, met zijn 'Stoomfabriek tot het verduurzamen van Levensmiddelen'. In 1896 werd dit bedrijf door de heer M.J. van Hattem overgenomen en groeide nadien uit tot de ondertussen internationaal bekend geworden Beverwijkse Conservenfabriek. De schoorsteen is in 1918 door een 30 m hoge schoorsteen vervangen, die op zijn beurt in de begin 30-er jaren, bij de grote uitbreiding en renovatie van het bedrijf, weer vervangen werd door de imposante achtkantige schoorsteen, welke na de sluiting van het bedrijf in 1967 helaas werd afgebroken.





Door de Raadhuisstraat kijken we richting Breestraat en zien daarachter de schoorsteen van wasserij 'De Lelie' boven de huizen uitsteken.

Al sedert eind 19e eeuw is op nr. 49 gevestigd de Stoomboek- en -Steendrukkerij van D.S. Slotboom, terwijl op Beestraat 104 sinds 1892 door Cadovius in zijn groentedorgerij al gebruik werd gemaakt van een stoomketel. Daarnaast waren er ook nog de Stoomtabaksfabriek 'Het Wapen der Nederlanden' van P. Schuckink Kool en de Stoomtabaksververij van J. Groot op de respectievelijke nummers 90 en 65. Het deel van de Breestraat voorbij de Pepperstraat, heette vroeger De Schans. Vlak voor de huidige Schans, ongeveer waar zich momenteel het Buurthuis De Schans bevindt, had de heer Y. Bergsma sinds begin vorige eeuw zijn mineraalwaterfabriek en bierbottelarij (Schans 19). In 1911 kreeg hij toestemming voor het plaatsen en gebruiken van een stoomketel, dus ook met schoorsteen.

Koningstraat:

Op nr. D28 (?) is, waarschijnlijk al vanaf 1896, gevestigd de Stoomverffabriek van de Gebroeders Hüsing. Daar pal naast, althans als D28 later 28 is geworden, bevond zich sedert ongeveer 1919 een wasserij op het adres Koningstraat 24-26. In 1924 werd de Stoomwasserij 'De Lelie' onder de nieuwe eigenaar F. Horst uitgebreid waarbij in eerste instantie gebruik werd gemaakt van een 18 m hoge stalen schoorsteen, die in 1935 'kapseisde', zoals de krant dat voorval omschreef. Hij is daarna vervangen door een gemetselde, die waarschijnlijk zo'n 20 m hoog is geweest. Deze schoorsteen is als laatste in Beverwijk in 1990 gesloopt. Op Koningstraat 172-178 bevond zich sedert 1940 de Melkinrichting Meijendel. Dit bedrijf had eveneens een 20 m hoge schoorsteen. Het bedrijf moest in 1985 de productie staken, terwijl het gehele bedrijf twee jaar later werd gesloopt.

Meerstraat:

Sepp begon in 1885 met zijn 'Stoomfabriek tot het verduurzamen van Levensmiddelen' aan de Meerstraat 58, het latere badhuis. In 1891 verplaatste hij zijn bedrijf naar de Breestraat hoek Bloksteeg. De stoomkoffiebranderij van H.W. Wicherink was gevestigd op nr. 56 en wordt sedert 1911 als zodanig genoemd. Op nr. 41 be-

vond zich de stoomgraanmaalterij van B. Hooijer. Meer richting station heeft de 'Meelmolen van G. Smit', zoals dit bedrijf in het archief van de Stoomwet wordt genoemd, al in 1880 een vergunning voor het gebruik van een stoomketel met dito machine verkregen.

Het industriegebied rond de Pijp:

Volgens de vergunning in het kader van de Stoomwet is de houtzagerij van de Firma Nieuwenweg & Co. aldaar het oudst. Voor dat bedrijf, gevestigd aan de Oostkade (de huidige Noorderkade), werd in 1890 een vergunning afgegeven. Al eerder heb ik aangegeven, dat de vergunning gegeven aan C. Blancke (1893) en J. Rijke (1911) dezelfde houtzagerij aan de Oostkade betreffen.

Het volgende bedrijf is de Gemeentelijke Gasfabriek, die in 1900 aan de Pijpkade hoek (oude) Havenstraat in productie is gegaan.

Op het adres Leliestraat 3 (de huidige Havenstraat) heeft de 'Fabriek van Marmerwerken NV Cool' gestaan, welk bedrijf in 1907 reeds vergunning verkreeg om stoom als werkkracht te gebruiken. Daarnaast is bekend, dat voor dit bedrijf in 1906 een 25 m hoge schoorsteen is gebouwd. het bedrijf stopt echter in 1917 met de productie.

C. Maters is sedertdien de nieuwe eigenaar van de fabriekspanden en start daar de N.V. Conservenfabriek 'Beverwijk'. Vanaf 1928 gaat in datzelfde bedrijfspand onder dezelfde directeur de NV Machinefabriek Cornelis Maters (Hoematimex) van start. In een later stadium worden vertikaal in de schoorsteen de letters SIHI aangebracht, de naam van destijds het alom bekende pompenmerk. Nog steeds gaat het om de zelfde schoorsteen uit 1906.,

Meer naar de (oude) Havenstraat toe bevond zich de NV Chemica, welk bedrijf o.a. bloedloozgout produceerde. Voorbij het bedrijf van Maters-Sihi bevond zich de Vismeelfabriek. Dit bedrijf had zelfs 2 schoorstenen, één voor de Visverwerking en één voor de Vismalerij. Een van deze twee panden heeft toebehoord aan de Chemische Fabriek 'Beverwijk', waarvan bekend is dat hiervoor in 1920 een 30 m hoge schoorsteen is gebouwd. Het andere pand betreft Drukker's Visconserven en Oliefabriek, waarvan bekend is dat voor dat bedrijf in

1916 een eveneens 30 m hoge schoorsteen is gebouwd.

De formele naam van de vismeelfabriek was Chemische Fabriek 'Noord-Holland'. Als laatste in die rij langs de Pijpkade stond de Cacaofabriek 'Land en Zee'; ook deze fabriek had een schoorsteen.



De visverwerking van de Chemische fabriek 'Noord-Holland'.

De NV Oliefabriek 'Noordzee' is de voorloper van de NV Beverolfabrieken. De 'Noordzee' bevond zich sinds 1917 aan de Pijpkade en beschikte toen ook over een vergunning van het Stoomwezen. Voor dit bedrijf is in 1919 een 30 m hoge schoorsteen gebouwd.

Aan de Polderweg, de latere Wijkermeeweg, op de plek waar veel later het Constructiebedrijf van J. Verhorst zich vestigde, begonnen in 1925 de Gebroeders Nieuwenweg & Co. hun stoomwasserij De Eendracht. Dit bedrijf hield in 1948 op te bestaan.

Velen kunnen zich waarschijnlijk het Openbaar Slachthuis met z'n halfronde dak nog goed voor de geest halen. Dat slachthuis had een schoorsteen met een hoogte van 25 m. Dat gebouw is echter enige jaren na de oorlog gebouwd in opdracht van de Gebroeders Docter op dezelfde plaats waar in 1920 het bedrijf van Docter van start ging. De schoorsteen dateert van 1955.

Sedert 1873 heeft het Stoomgemaal Zuidwijkermeerpolder eerst de Wijkermeer helpen droogmalen en sedertdien de nieuwe polder Zuidwijkermeer drooggehouden. Het stoomgemaal heeft tot 1920 dienst gedaan; het werd toen vervangen door een motorgemaal. In verband met kanaalverbreding zijn de oude gebouwen rond 1974 gesloopt. De schoorsteen was al veel eerder afgebroken, waarschijnlijk kort na 1920.





Het is ongeveer 1935, we staan met de rug naar de Wijkmeerweg en kijken over de Pijp heen. Uiterst rechts zien we de Wijkertoren en wat meer naar links de koepel van de Agathakerk.

Er was in die jaren nog een fatsoenlijk aantal schoorsteenpijpen te zien. Van links naar rechts zien we achtereenvolgens de schoorstenen van de Cacaofabriek 'Land en Zee', van de Visverwerking van de Vismeelfabriek, dan rechts van de silo's de schoorsteen (wat meer op de achtergrond) van de Conservenfabriek van Docter aan de Meester van Lingenlaan, dan die van de Malerij der Vismeelfabriek, vervolgens de Sihi-schoorsteen en die van de Chemica. Rechts van de Agathakerk staat de schoorsteenpijp van de Beverwijkse Conservenfabriek aan de Breestraat te roken. De schoorsteen iets meer naar rechts richting Wijkertoren heb ik niet thuis kunnen brengen.

De rest van Beverwijk:

Aan de Alkmaarseweg 59 begint de heer Marees in 1901 een zuivelfabriek, waarin hij gebruik maakt van een stoommachine van 9 pk. Deze fabriek heeft de handelsnaam 'De Wijk' gehad. In 1910/11 wordt dit bedrijf omgebouwd tot een conservenfabriek met de handelsnaam 'Nooitgedacht'. In de Peperstraat, op nr. 5, is sedert 1925 gevestigd de stoommaaldery van P.H. Kochx.

De eerder genoemde melkinrichting Meijndel aan Koningstraat is begonnen op de Jan Alsweg 17-19. Deze fabriek heette in eerste instantie Beverwijkse Melkinrichting en kreeg in 1937 de toevoeging Meijndel. Tot 1928 was dit bedrijf in andere handen, namelijk die van de heer L. Adrichem, die zijn bedrijf NV Stoomzuivelfabriek 'Juliana' noemde. Ook dit bedrijf

Detail van een foto waarop we de Kerkstraat in kijken. De schoorsteen is onderdeel van bakkerij Zootjes, die, heel imposant, op de hoek met de Torenstraat stond. We zitten in het jaar 1912.



heeft zeer waarschijnlijk een behoorlijk grote schoorsteen gekend.

Verder kennen we nog de bakkerij aan de Torenstraat 1, waar rond 1900 de toenmalige bakker Klaas Zootjes de zaak flink uitgebreid en verbouwd heeft. De schoorsteen kennen we alleen van nevenstaande foto. Ook de Steendrukkerij H. Hoenderdos aan de C.H. Moensstraat 4-6 kreeg in 1924 vergunning om een stoommachine te gebruiken. Wie heeft daar ooit een schoorsteen zien staan?

Een verzuchting: Wat had de achtkantige schoorsteen een mooi monument kunnen zijn op de huidige parkeerplaats achter de Beverhof!

En een vraag: Wie kan meer informatie verstrekken over de Beverwijkse schoorstenen en vooral, wie kan ons helpen aan fotomateriaal vooral van die bedrijven, waarvan ik wel beweer dat ze ooit een schoorsteenpijp hebben gehad, maar waarvan we geen of geen behoorlijke foto hebben?

Ook ander materiaal en informatie over Beverwijkse bedrijven is altijd welkom!



Noot:

Voor de auteur, Cor Castricum, was het onderwerp van bovenstaand artikel de aanleiding om een uitgebreide studie en inventarisatie te maken van de industrie en bedrijvigheid in Beverwijk door de jaren heen.

Dit heeft inmiddels geleid tot de samenstelling van het boek "Beverwijk en zijn industriële geschiedenis", waarin tal van Beverwijkse bedrijven -tot de periode van de wederopbouw- behandeld worden. In het komende najaar hopen wij dit boek uit te geven, rijkelijk voorzien van foto's, anekdotes en illustraties.

Boeknieuws

De Geschiedenis van Holland in 4 delen

De Geschiedenis van Holland mag een indrukwekkende prestatie genoemd worden, die op een passende manier is vormgegeven in 4 fraaie gebonden banden. Bij elkaar ruim 1500 pagina's, waarin verklaringen worden gezocht voor hoe Holland er in enkele eeuwen in slaagde van een moerasland tot een wereldmacht te worden, en waarom Holland daarin verschilt van de rest van Nederland. Van de 700 illustraties zijn er 200 in kleur. Duidelijke geschiedkundige kaarten, prenten, schilderijen en foto's geven een beeld hoe Holland er in vroeger tijd uitzag. Het eerste deel, tot 1572, is inmiddels verschenen. Losse delen kosten € 25; bestel u de 4 delen tegelijk dan is dat per aflevering € 22,50. Te bestellen bij Uw boekhandel of bij Uitgeverij Verloren.

Kastelen en buitenplaatsen in Velsen

"Santpoort" is het eerste deel in een serie van vier dat inmiddels is verschenen. Dhr. J. Morren, bekend historicus die zich toelegt op de regionale buitenplaatsen, heeft een zeer verzorgd boekwerk laten verschijnen van ca. 100 pagina's en met vele afbeeldingen geïllustreerd. Bij de boekhandel te verkrijgen voor € 27,50. ISBN 90-76254-34-6.

De Wachter tussen de Pieren, Kustfort IJmuiden

Dit boek is verzorgd door Henk Tol en Ger v.d. Burg en vertelt de geschiedenis van het fort.

Het boek telt 64 pagina's en heeft veel foto's en tekeningen.

Uitgeverij Pirola School. Verkrijgbaar in de boekhandel, prijs € 8.

Van Sluijs tot Sluis

Niet onvermeld willen we laten de totstandkoming van een boek over de genealogie van de familie Sluis. Dick Sluis, actief genealoog van onze vereniging, heeft samen met zijn nichtje Marry Luken-Sluis de familiebanden uitgeplozen en op schrift gesteld. De takken zijn/waren gehuisvest te Beverwijk, West-Friesland en Haarlem, maar ook in Amerika, Ierland en Canada. Wie meer wil weten kan contact opnemen met D.J. Sluis, tel. 0251-237240. Dick, gefeliciteerd met deze kroon op jullie werk!

Boekenverkoop

Verkrijgbaar in het Museum tijdens de openingsuren:

	leden	niet leden
Hist.reeks 1 Dagverhaal der doormarcheerende troepen	€ 8,-	€ 11,25
2 Een haven in de Noordzee, een waterweg naar Amsterdam	€ 8,-	€ 11,25
3 Wijk aan Zee, dorp aan de branding	€ 8,-	€ 11,25
Fotoboek Praatjes over en Plaatjes van Beverwijk(ers)	€ 12,50	€ 16,-
Ledenbulletin nr. 24 (premie voor nieuwe leden)	€ 8,-	€ 9,-
Ledenbulletin nr. 26 "40 jaar amateur-archeologie"	€ 8,-	€ 11,25
Weerzien in Beverwijk (verzameling historische verhalen)	€ 9,-	€ 9,-
Het ontstaan van Beverwijk als stedelijke nederzetting	€ 9,-	€ 9,-
Matses met aardbeien (geschiedenis v.d. joden in Beverwijk)	€ 6,75	€ 6,75
Catalogus Velsler aardewerk tachtig jaar jong	€ 19,25	€ 22,50
Kalender 2001 met 13 schitterende prenten <i>NU</i>	€ 5,-	€ 5,-
17e eeuwse prent gezicht op Beverwijk (zit ook in de kal.)	€ 0,50	€ 0,50
Kaart van Beverwijk en Alkmaar van J. v. Deventer, 1560	€ 10,25	€ 10,25
Ets van het oude raadhuis van Wijk aan Zee en Duin	€ 11,25	€ 11,25
Foto-CD met ruim 1200 ansichtkaarten van Beverwijk e.o.	€ 11,25	€ 13,50
Kroniek van het Beverwijks kath. gemengd koor 50 jaar, <i>nog enkele exemplaren!</i> inclusief CD	€ 16,-	€ 16,-
Focus op Beverwijk	€ 17,50	€ 17,50
Verder hebben we nog enkele oude ledenbulletins, per stuk	€ 2,25	€ 2,25

LET OP: Historische reeks nr. 1 en nr. 3 zijn tevens uitgegeven als ledenbulletin. Als U de reeks compleet wilt hebben is het aan te raden om nr. 2 alsnog aan te schaffen.

De prijzen zijn excl. verzendkosten.

Bent U slecht ter been of geven de openingsuren U problemen, neemt U dan contact op met IJs Luttkik, telefoon 0251-227123.

Boekennieuws

Fotoboek van Beverwijk, "**Focus op Beverwijk**" door J.v.d. Linden

Op verzoek van de uitgever is door onze historicus Jan van der Linden een foto-boekje samengesteld met 100 foto's van Beverwijk dat handelt over de periode 1940-1980. De diversiteit van deze verzameling is groot. We kunnen er zelf wel een boek over schrijven doch U moet zelf maar kijken. Te koop bij het Museum en de Beverwijkse boekhandel, prijs € 17,50.

Ledenbulletin nr. 26, themanummer **40 jaar amateur-archeologie in Beverwijk en Heemskerk**. De leden hebben een exemplaar reeds in april ontvangen. Het boek bevat o.a. beschrijvingen van opgravingen van de woontoren en de lakenhal aan de Breestraat, het kasteel Oosterwijk, Curtis Hoflant in Heemskerk, een karolingische nederzetting nabij Wijk aan Zee en vele andere opgravingen. Het boek bevat 92 pagina's en is van veel illustraties voorzien.

Onze **Paleografiewerkgroep** heeft nu alle 83 **charters** uit het Museumbezit en gedateerd tussen 1500 en 1873, getranscribeerd. Deze charters zijn juridisch van aard: vnl. transport-(roerend en onroerend goed) en testamentaire akten (b.v. nalatenschappen). Zij zijn met hun samenvatting en/of transportakte-formulier en een uitgebrekt register in drie afzonderlijke delen gebundeld tot één boek van 274 pagina's. In het registerdeel

vindt u alfabetische lijsten met alle persoonsnamen (ong. 1000 stuks), veldnamen, vreemde woordenlijst, dateringen (o.a. Christelijke feestdagen) en maten en munten, die u in deze akten tegen kunt komen. Een echt naslagwerk dus, dat u bij uw historisch onderzoek zeker van pas zal komen!

Prijs: € 24,- gebonden.

Ook van het nieuwe project: de **transcriptie van de raadsvergaderingen van de stad Beverwijk vanaf 1642**, is het eerste boek (57 pag.) klaar (de jaren 1642-1650) en we gaan ervan uit, dat er met de regelmaat van de klok nog heel wat delen zullen volgen!

Een schat aan interessante en verrassende gegevens over het wel en wee van de stad en haar burgers in vroeger tijden zult u hierin aantreffen.

Prijs: € 6,25 plastic ringband.

Beide boeken zullen ter inzage in het Museum liggen en zijn vanaf 15 september en bij voorkeur vóór 1 oktober, uitsluitend via inschrijving bij E. Toepoel, tel. 228497 te bestellen. Ná 1 oktober is prijsgarantie niet mogelijk; bestellen vanzelfsprekend wel. De publicatie van elk volgend deel van de "raadsvergaderingen" zal steeds in de Nieuwsbrief aangekondigd worden. Ook kunt u nú reeds inschrijven (tel. 228497) op de complete serie, zodat u in de toekomst automatisch verzekerd bent van elk nieuw uitgebracht deel!

colofon

De NIEUWSBRIEF is een uitgave van het Historisch Genootschap Midden-Kennemerland en Museum Kennemerland te Beverwijk en verschijnt 3 x per jaar. Daarnaast verschijnt 1 x per jaar een ledenbulletin voor de leden van het Genootschap.

Redactieadres:
Westerhoutplein 1,
1943 AA te Beverwijk;
email: avdongen@wanadoo.nl

Secretariaatsadres Museum
Kennemerland: T.F. Postma,
Kerkemaayerskamp 48, 1991 BX
Velslerbroek, tel. 023-5380425,
email: tonnic@annebas.myweb.nl

Secretariaatsadres Historisch Genootschap Midden-Kennemerland:
J.J.M. Brakenhoff
Anemonenlaan 11
1943 BC Beverwijk
telefoon 0251 - 226291
email: jabrak@wanadoo.nl

Nieuwe leden van het Genootschap kunnen zich opgeven bij de ledensecretaris:

Mw. P.M. Pennycook-Hilbers,
Acacialaan 65,
1943 GR te Beverwijk,
tel. 0251-220150
email: gkpennycook@hotmail.com

De contributie bedraagt minimaal. € 10,- per jaar (meer mag!) + voor leden buiten de IJmond € 2,50 aandeel in de portokosten.

Nieuwe leden kunnen zich ook opgeven door dit bedrag over te maken op postgirorekening nr. 224943 t.n.v. Historisch Genootschap Midden-Kennemerland te Beverwijk, met de vermelding: "nieuw lid". U ontvangt dan p.o. het ledenbulletin van dat jaar + de reeds verschenen nieuwsbrieven + een welkomstpemie.

Openingstijden Museum Kennemerland

In de maanden juni, juli en augustus zijn we geopend op zaterdag, zondag en woensdag van 14.00 tot 17.00 uur. Gedurende de wintermaanden is het Museum geopend op zondagmiddag van 14.00 tot 16.30 uur.

Op feestdagen is het Museum gesloten.

Leden van het Historisch Genootschap hebben, met partner, gratis toegang.

